Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

2. travnja 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Sloboda poslovnog nastana – Slobodno pružanje usluga – Tržišta financijskih instrumenata – Direktiva 2004/39/EZ – Pojmovi ‚mali ulagatelj' i ‚potrošač' – Pretpostavke za pozivanje na svojstvo potrošača – Utvrđivanje nadležnosti za odlučivanje o zahtjevu"

U predmetu C-500/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunalul Specializat Cluj (Specijalizirani sud u Cluju, Rumunjska), odlukom od 2. svibnja 2018., koju je Sud zaprimio 30. srpnja 2018., u postupku

AU

protiv

Reliantco Investments LTD,

Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala Bucureşti,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: M. Vilaras, predsjednik vijeća, S. Rodin (izvjestitelj), D. Šváby, K. Jürimäe i N. Piçarra, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobu AU, V. Berea i A. I. Rusan, *avocats*,

– za Reliantco Investments LTD i Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala Bucureşti, C. Stoica, L. Radu i D. Aragea, *avocats*,

– za rumunjsku vladu, u početku C.-R. Canțăr, E. Gane, A. Wellman i O.-C. Ichim, a zatim E. Gane, A. Wellman i O.-C. Ichim, u svojstvu agenata,

– za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: rumunjski

– za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes, P. Lacerda, P. Barros da Costa i L. Medeiros, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, T. Scharf, N. Ruiz García, L. Nicolae i M. Heller, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 1. Direktive 2004/39/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata te o izmjeni direktiva Vijeća 85/611/EEZ i 93/6/EEZ i Direktive 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/22/EEZ (SL 2004., L 145, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 4., str. 29.) te članka 7. točke 2. i članka 17. stavka 1. točke (c) Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena) (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. te ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.)

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe AU i društava Reliantco Investments LTD i Reliantco Investments LTD Limassol Sucursala București, u vezi s limitiranim nalozima koji se odnose na pad cijene nafte koje je osoba AU unijela na internetsku platformu tuženika u glavnom postupku, nakon čega je izgubila određeni iznos novca.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13/EEZ

3 Člankom 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) propisano je:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[…]

(b) ‚potrošač' znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i[li] profesije;

(c) ‚prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)' znači svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i[li] profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu."

4 Članak 3. stavak 1. navedene direktive glasi:

„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora."

Direktiva 2004/39

5 U skladu s uvodnom izjavom 31. Direktive 2004/39:

„Jedan od ciljeva ove Direktive je zaštita ulagatelja. Mjere za zaštitu ulagatelja treba prilagoditi specifičnostima pojedine kategorije ulagatelja (mali ulagatelji, profesionalni ulagatelji, kvalificirani nalogodavatelji)."

6 Članak 4. stavak 1. navedene direktive glasi:

„Za potrebe Direktive, sljedeći izrazi imaju sljedeće značenje:

[…]

(10) ‚Klijent' znači svaka fizička ili pravna osoba kojoj investicijsko društvo pruža investicijske i/ili pomoćne usluge.

(11) ‚Profesionalni ulagatelj' znači klijent koji je ispunio kriterije utvrđene u Prilogu II.

(12) ‚Mali ulagatelj' znači klijent koji nije profesionalni ulagatelj.

[…]

(17) ‚Financijski instrumenti' znači instrumenti utvrđeni u odjeljku C Priloga I.

[…]"

7 U skladu s člankom 19. Direktive 2004/39:

„[…]

2. Svi podaci, uključujući promidžbene sadržaje koje društvo šalje klijentima ili potencijalnim klijentima, moraju biti istiniti, jasni i ne smiju dovoditi u zabludu. Promidžbeni sadržaji moraju biti jasno prepoznatljivi kao takvi.

3. Klijentima i potencijalnim klijentima trebaju biti pruženi podaci u razumljivom obliku o sljedećem:

– investicijskom društvu i njegovim uslugama,

– financijskim instrumentima i predloženim investicijskim strategijama; što treba uključivati odgovarajuće upute i upozorenja o rizicima vezanima uz ulaganja u ove instrumente i uz ove investicijske strategije,

– mjestu izvršenja, i

– troškovima i povezanim izdacima,

tako da oni mogu u razumnim okvirima shvatiti vrstu i rizike investicijskih usluga i specifičnih vrsta financijskih instrumenata koji im se nude, te donijeti upućene odluke o ulaganjima. Ovi podaci mogu se pružati u standardiziranom obliku.

[…]

5. Države članice osiguravaju da investicijska društva, kada pružaju investicijske usluge različite od onih iz stavka 4., od klijenta ili potencijalnog klijenta zatraže podatke o njegovom znanju i iskustvu u području investicija o određenim vrstama ponuđenih ili zatraženih proizvoda ili usluga, kako bi investicijsko društvo moglo procijeniti jesu li određena investicijska usluga ili proizvod prikladni za klijenta.

Smatra li investicijsko društvo na temelju podataka koje je dobilo na temelju gornjeg podstavka da neki proizvod ili usluga nisu prikladni za klijenta ili potencijalnog klijenta, investicijsko društvo je dužno na to upozoriti klijenta ili potencijalnog klijenta. Upozorenje se može dati u standardiziranom obliku.

Ako klijent ili potencijalni klijent ne želi dati podatke iz prvoga podstavka, ili ako nije dao dovoljno podataka o svom znanju i iskustvu, investicijsko društvo dužno je upozoriti klijenta ili potencijalnog klijenta da društvu nije moguće utvrditi jesu li određene usluge ili proizvodi za njega prikladni. Upozorenje se može dati u standardiziranom obliku.

[…]”

8 Prilog I. odjeljak C točka 9. navedene direktive odnosi se na „[f]inancijsk[e] ugovor[e] za razlike (*financial contracts for differences*)”.

9 U skladu s Prilogom II. istoj direktivi, „[p]rofesionalni ulagatelj je klijent koji posjeduje dovoljno iskustva, znanja i stručnost za samostalno donošenje odluka o ulaganjima i pravilnoj procjeni s time povezanih rizika”. Konkretno, u skladu s tim prilogom, profesionalnim klijentima smatraju se „[s]ubjekti koji imaju odobrenje za rad ili su subjekt nadzora pri poslovanju na financijskim tržištima”.

Uredba (EZ) br. 864/2007

10 Članak 2. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.) predviđa:

„U smislu ove Uredbe, šteta obuhvaća svaku posljedicu nastalu iz protupravnog postupanja, neopravdanog bogaćenja, poslovodstva bez naloga ili predugovorne odgovornosti.”

11 U skladu s člankom 12. stavkom 1. te uredbe:

„Pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu zbog radnji koje su prethodile sklapanju ugovora, bez obzira je li ugovor stvarno sklopljen, pravo je koje se primjenjuje na ugovor ili koje bi se primjenjivalo na njega da je sklopljen.”

Uredba br. 1215/2012

12 Uvodna izjava 18. Uredbe br. 1215/2012 glasi:

„U pogledu osiguranja, u potrošačkim ugovorima i ugovorima o radu, slabija stranka bi trebala biti zaštićena pravilima o nadležnosti koja su povoljnija za njene interese od općih pravila.”

13 Članak 7. navedene uredbe propisuje:

„Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici:

1. (a) u stvarima povezanim s ugovorom, pred sudom mjesta izvršenja konkretne obveze;

[…]

2. u stvarima povezanim s deliktima ili kvazideliktima pred sudom mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja;

[…]”

14 Članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 dio je njezina poglavlja II. odjeljka 4. i glasi kako slijedi:

„U pitanjima u vezi ugovora kojeg sklapa osoba, potrošač, u svrhu koja se može smatrati da je izvan njegove profesionalne ili gospodarske djelatnosti, nadležnost se utvrđuje ovim Odjeljkom, ne dovodeći u pitanje članak 6. i točku 5. članka 7., ako:

[…]

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja obavlja trgovačku ili profesionalnu djelatnost u državi članici u kojoj potrošač ima domicil, ili ako na bilo koji način usmjerava svoje djelatnosti u tu državu članicu ili više država uključujući tu državu članicu, ugovor spada u okvir te djelatnosti.”

15 Članak 18. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 predviđa:

„Potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo pred sudovima države članice u kojoj ta stranka ima domicil, ili, neovisno o domicilu druge stranke, pred sudovima mjesta gdje potrošač ima domicil.”

16 U skladu s člankom 19. navedene uredbe:

„Od odredaba ovog odjeljka može se odstupiti samo sporazumom:

(1) koji je sklopljen nakon nastanka spora;

(2) koji omogućuje potrošaču pokretanje postupka pred sudom različitim od suda koji je naveden u ovom odjeljku; ili

(3) koji je sklopljen između potrošača i druge ugovorne stranke, od kojih oba u vrijeme sklapanja ugovora imaju domicil ili uobičajeno boravište u istoj državi članici i kojim se prenosi nadležnost na sudove te države članice, pod uvjetom da taj sporazum nije suprotan pravu te države članice.”

17 Člana 25. iste uredbe određuje:

„1. Ako su se stranke neovisno o njihovu domicilu, sporazumjele da sud ili sudovi države članice imaju nadležnost u rješavanju sporova koji su nastali ili mogu nastati u vezi određenog pravnog odnosa, taj sud ili sudovi je nadležan/su nadležni, osim ako je sporazum ništav u pogledu njegove materijalne valjanosti prema pravu te države članice. Ta nadležnost je isključiva osim ako su se stranke drukčije sporazumjele. Sporazum o nadležnosti se sklapa:

(a) u pisanom obliku ili se potvrđuje u pisanom obliku;

(b) u obliku koji je u skladu s praksom koja je ustaljena među strankama;

(c) u međunarodnoj trgovini, u obliku koji je u skladu s običajima koji su poznati strankama ili bi im morali biti poznati, a koji su opće poznati u međunarodnoj trgovini i redovito ih poštuju stranke ugovora iste vrste u okviru trgovine o kojoj je riječ.

[…]

4. Sporazumi ili odredbe akta o osnivanju *trusta* kojima se dodjeljuje nadležnost nemaju pravnu snagu ako su suprotni člancima 15., 19. ili 23., ili ako isključuju nadležnost sudova koji na temelju članka 24. imaju isključivu nadležnost.

[…]"

Rumunjsko pravo

18 Članak 1254. codula civil (Građanski zakonik) predviđa:

„1. Za ugovor koji je apsolutno ništav ili poništen smatra se da nikada nije bio sklopljen.

2. Poništenje ugovora u skladu sa zakonom dovodi do poništenja kasnijih akata koji su na temelju njega sklopljeni.

3. Ako je ugovor poništen, svaka stranka mora drugoj stranci, u naravi ili jednakovrijednom obliku, vratiti primljene činidbe, u skladu s odredbama članaka 1639. do 1647., čak i ako su one bile izvršene uzastopno ili su trajne naravi."

19 Članak 1269. Građanskog zakonika glasi:

„1. Ako nakon primjene pravila tumačenja ugovor još uvijek nije jasan, on se tumači u korist osobe koja se obvezuje.

2. Odredbe adhezijskog ugovora tumače se protiv onoga tko ih je predložio."

20 U skladu s člankom 2. stavkom 1. Legee nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioni si consumatori (Zakon br. 193/2000 o nepoštenim uvjetima u ugovorima koji se sklapaju između trgovaca i potrošača), kojim se Direktiva 93/13 prenosi u rumunjsko pravo:

„Potrošač je svaka fizička osoba ili skupina fizičkih osoba povezanih u udrugu koji, na temelju ugovora koji ulazi u područje primjene ovog zakona, nastupaju za potrebe izvan okvira svoje poslovne, industrijske ili proizvodne, obrtničke ili strukovne djelatnosti."

21 Članak 4. stavci 2. i 3. navedenog zakona propisuju:

„2. Smatra se da o ugovornoj odredbi nisu vođeni izravni pregovori s potrošačem ako je ona određena a da potrošač nije imao mogućnost na nju utjecati, kao u slučaju tipskih ugovora ili općih uvjeta prodaje kojima se koriste trgovci na tržištu odnosnog proizvoda ili usluge.

3. Činjenica da su se o određenim aspektima ugovornih odredaba ili samo o jednoj od tih odredaba vodili izravni pregovori s potrošačem ne isključuje primjenu odredaba ovog zakona na ostatak ugovora ako opća ocjena ugovora upućuje na to da ga je trgovac jednostrano unaprijed sastavio. Ako trgovac izjavi da se o nekoj standardnoj odredbi pregovaralo izravno s potrošačem, dužan je to i dokazati."

22 Članak 4. stavak 1. Legee nr. 297/2004 privind piața de capital (Zakon br. 297/2004 o tržištima kapitala) glasi kako slijedi:

„Financijske usluge ulaganja pružaju se posredstvom fizičkih osoba koje djeluju kao agenti za navedene usluge. Te osobe svoju djelatnost obavljaju isključivo u ime posrednika koji ih zapošljava i ne mogu pružati financijske investicijske usluge u vlastito ime.”

23 Članak 4. stavak 1. Ordonanțe Guvernului nr. 85/2004 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță privind servicii financiare (Uredba vlade br. 85/2004 o zaštiti potrošača prilikom sklapanja i izvršavanja ugovora na daljinu u vezi s financijskim uslugama) predviđa:

„Prije sklapanja ugovora na daljinu ili prilikom podnošenja ponude, dobavljač je dužan pravodobno, pravilno i potpuno obavijestiti potrošača o sljedećim elementima koji se odnose na njegovu identifikaciju, barem u pogledu:

[…]

(c) naziva posrednika, svojstva u kojem on djeluje u odnosu na potrošača, adrese sjedišta ili, ovisno o slučaju, domicila i njegovih kontaktnih podataka, broja telefona/telefaksa, adrese elektroničke pošte, sudskog registra u koji je upisan i svojeg jedinstvenog registracijskog broja, kada potrošač posluje preko posrednika;

[…]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

24 Osoba AU 15. studenoga 2016. otvorila je račun za trgovanje na internetskoj platformi UFX, u vlasništvu društva Reliantco Investments, u svrhu trgovanja financijskim instrumentima kao što su financijski ugovori za razlike (u daljnjem tekstu: CFD).

25 Da bi otvorila račun na internetskoj platformi UFX, osoba AU upotrijebila je naziv domene trgovačkog društva te je vodila korespondenciju s društvom Reliantco Investments kao direktor za razvoj navedenog društva.

26 Osoba AU 11. siječnja 2017. s društvom Reliantco Investments sklopila je ugovor u vezi s dobiti koja se ostvaruje trgovanjem financijskim instrumentima, u kojem je navedeno da je pročitala, shvatila i prihvatila uvjete i pravila ponude. Na temelju tog ugovora, o svim sporovima i nesuglasicama proizišlima iz tako sklopljenog ugovora ili povezanima s njime odlučuju ciparski sudovi te će sklopljeni ugovor i svi odnosi koji su povezani s trgovanjem među strankama biti uređeni ciparskim pravom.

27 Dana 13. siječnja 2017. osoba AU na internetskoj platformi UFX provela je više limitiranih naloga kojima je špekulirala o snižavanju cijena nafte te je tvrdila da je nakon tih transakcija izgubila cijeli iznos blokiran na računu za trgovanje, odnosno 1 919 720 američkih dolara (USD) (oko 1 804 345 eura).

28 Osoba AU 26. travnja 2017. pred sudom koji je uputio zahtjev tužila je tuženike u glavnom postupku. Tvrdi da je bila žrtva manipulacije koja je uzrokovala gubitak iznosa navedenog u prethodnoj točki te u tim okolnostima zahtijeva da se utvrdi njihova građanska odgovornost za štetnu radnju zbog kršenja odredaba o zaštiti potrošača. Osim toga, tom istom tužbom ta je osoba zatražila utvrđenje ništavosti, s jedne strane, određenih ugovornih odredaba koje smatra nepoštenima i, s druge strane, određenih naloga koje je provela na platformi UFX kao i uspostavu prijašnjeg stanja.

29 Prema mišljenju osobe AU, u skladu s člankom 17. stavkom 1. točkom (c) Uredbe br. 1215/2012, u vezi s njezinim člancima 18. i 19., rumunjski su sudovi nadležni za odlučivanje o navedenoj tužbi, s obzirom na to da potrošač ima domicil u Rumunjskoj.

30 Tuženici u glavnom postupku ističu prigovor opće nenadležnosti rumunjskih sudova. Oni smatraju da je, na temelju članka 25. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012 i klauzule o prenošenju nadležnosti spomenute u točki 26. ove presude, tužba koju je podnijela osoba AU u nadležnosti ciparskih sudova. Ističu da se Eparhiako Dikastirio Lemesou (Okružni sud u Limassolu, Cipar), pred kojim je osoba AU pokrenula postupak za donošenje privremene mjere zapljene imovine tuženika na Cipru, proglasio nadležnim za odlučivanje o toj tužbi.

31 Osim toga, oni tvrde da se tužba koju je podnijela osoba AU temelji na *culpa in contrahendo*, s obzirom na to da je riječ o izvanugovornoj obvezi obuhvaćenoj Uredbom br. 864/2007.

32 Tuženici u glavnom postupku također osporavaju status potrošača osobe AU, ističući da je ona fizička osoba s ciljem ostvarivanja dobiti, s obzirom na to da je izvršila posebne radnje profesionalne djelatnosti, pri čemu je dotična osoba tijekom izvršenja predmetnog ugovora ostvarila dobit od 644 413,53 USD (oko 605 680 eura) od 197 transakcija izvršenih u razdoblju od studenoga 2016. do 13. siječnja 2017., od kojih je samo šest osporeno.

33 Sud koji je uputio zahtjev u okviru ispitivanja svoje nadležnosti za odlučivanje o meritumu spora utvrđuje da je osoba AU temeljila svoju tužbu na građanskoj odgovornosti za štetnu radnju, odnosno na izvanugovornoj odgovornosti, na koju se načelno primjenjuje Uredba br. 864/2007, pri čemu se pozivala na svoje svojstvo potrošača, zbog čega bi se sudska nadležnost mogla utvrditi na temelju odredaba članka 17. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 1215/2012.

34 Međutim, on dvoji o argumentu koji je osoba AU iznijela u odgovoru na navode tuženika u glavnom postupku, prema kojem se pojam „mali ulagatelj” iz članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39 i pojam „potrošač” u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13 preklapaju. Naime, prema mišljenju tog suda, iz tumačenja tih odredaba proizlazi da, iako „potrošač” može biti samo fizička osoba koja ne djeluje u okviru svoje profesionalne djelatnosti, „mali ulagatelj” može biti fizička osoba i pravna osoba ili drugi subjekt osim onih navedenih u Prilogu II. Direktivi 2004/39.

35 Sud koji je uputio zahtjev također upućuje na presudu od 3. srpnja 1997., Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), u kojoj je Sud utvrdio da su samo ugovori sklopljeni izvan svake profesionalne djelatnosti ili svrhe, s jedinim ciljem zadovoljavanja privatnih potrošačkih potreba pojedinca, obuhvaćeni posebnim sustavom zaštite potrošača, dok takva zaštita nije opravdana u slučaju ugovora čiji je cilj profesionalna djelatnost.

36 Osim toga, on smatra da se poglavlje II. odjeljak 4. Uredbe br. 1215/2012, koje uređuje nadležnost za potrošačke ugovore, u pravilu primjenjuje na tužbe koje podnese potrošač na temelju ugovora, dok se tužba koju je podnijela osoba AU temelji isključivo na građanskoj odgovornosti za štetnu radnju, koja isključuje postojanje ugovornog odnosa.

37 U tim je okolnostima Tribunalul Specializat Cluj (Trgovački sud u Cluju, Rumunjska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Može li/mora li nacionalni sud prilikom tumačenja pojma ‚mali ulagatelj’ iz članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39 upotrebljavati iste interpretativne kriterije kao što su oni kojima je definiran pojam ‚potrošača’ u smislu članka 2. točke (b) Direktive 93/13?

2. U slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje, pod kojim se uvjetima ‚mali ulagatelj’ u smislu Direktive 2004/39/EZ može, dakle, u sporu poput onoga u glavnom postupku, pozivati na to da ima svojstvo potrošača? i

3. Konkretno, jesu li ostvarivanje velikog opsega trgovanja ‚malog ulagatelja' u smislu Direktive 2004/39 u relativno kratkom vremenu i ulaganje velikih iznosa novca u financijske instrumente kao što su oni definirani člankom 4. stavkom 1. točkom 17. Direktive 2004/39 relevantni kriteriji za ocjenu ima li ‚mali ulagatelj' svojstvo potrošača u smislu te direktive?

4. Može li i/ili mora li nacionalni sud prilikom utvrđivanja svoje nadležnosti, s obzirom na to da, ovisno o slučaju, ima obvezu utvrđivanja utjecaja članka 17. stavka 1. točke (c) ili članka 7. točke 2. Uredbe br. 1215/2012, uzeti u obzir materijalnopravnu osnovu na koju se poziva tužitelj (isključivo izvanugovornu odgovornost) kao pravno sredstvo protiv sklapanja navodno nepoštenih odredaba u smislu Direktive 93/13, pri čemu bi se mjerodavno materijalno pravo utvrdilo u skladu s Uredbom br. 864/2007, ili eventualno tužiteljevo svojstvo potrošača čini irelevantnom materijalnopravnu osnovu njegova zahtjeva?"

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

38 Rumunjska vlada dvoji o dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku. Navodi da je sud koji je uputio zahtjev morao pružiti više pojašnjenja o tužbi osobe AU i iznijeti pravne argumente na kojima se ona temelji. Nadalje, ističe da postavljena pitanja ne uzimaju u obzir klauzulu o prenošenju nadležnosti iz ugovora koji su sklopili osoba AU i Reliantco Investments. Zbog tih nedostataka, zahtjev za prethodnu odluku ne sadržava sve potrebne informacije koje bi omogućile pružanje relevantnih odgovora na postavljena pitanja.

39 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je isključivo na nacionalnom sudu koji odlučuje u sporu i koji mora preuzeti odgovornost za buduću sudsku odluku da s obzirom na specifične okolnosti svakog pojedinog slučaja ocijeni kako potrebu za prethodnom odlukom kako bi mogao donijeti vlastitu odluku tako i relevantnost pitanja koja upućuje Sudu (presuda od 10. prosinca 2018., Wightman i dr., C-621/18, EU:C:2018:999, t. 26.).

40 Nadalje, za pitanja u vezi s tumačenjem prava Unije koja je postavio nacionalni sud u zakonskom i činjeničnom okviru koji je sam nadležan utvrditi, a čiju točnost Sud ne provjerava, vrijedi pretpostavka relevantnosti (presuda od 24. listopada 2019., État belge, C-35/19, EU:C:2019:894, t. 29.).

41 Međutim, s jedne strane, ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja, on može zahtjev za prethodnu odluku odbaciti kao nedopušten (presuda od 17. listopada 2019., Comida paralela 12, C-579/18, EU:C:2019:875, t. 20.).

42 S druge strane, zbog duha suradnje koji vlada u odnosima između nacionalnih sudova i Suda u okviru prethodnog postupka, nepostojanje određenih prethodnih utvrđenja suda koji je uputio zahtjev ne znači nužno da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten ako Sud unatoč tim nedostacima, uzimajući u obzir elemente koji proizlaze iz spisa, ocijeni da može dati koristan odgovor sudu koji je uputio zahtjev (presuda od 17. listopada 2019., Comida paralela 12, C-579/18, EU:C:2019:875, t. 21.).

43 Budući da je u predmetnom slučaju sud koji je uputio zahtjev definirao, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 41. i 42. ove presude, zakonodavni i činjenični okvir na temelju kojeg Sud može odgovoriti na pitanja koja su mu postavljena te da nije na Sudu da provjeri točnost tog okvira, valja utvrditi da je ovaj zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Prvo, drugo i treće pitanje

44 Svojim prvim, drugim i trećim pitanjem, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 tumačiti na način da se fizička osoba koja na temelju ugovora poput CFD-a sklopljenog s financijskim društvom izvršava financijske transakcije putem posrednika tog društva može kvalificirati kao „potrošač" u smislu te odredbe – te je li u svrhu te kvalifikacije relevantno voditi računa o čimbenicima poput činjenice da je ta osoba izvršila velik broj transakcija u relativno kratkom razdoblju ili da je u te transakcije uložila velike novčane iznose – ili pak da je ta osoba „mali ulagatelj" u smislu članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39.

45 U skladu sa sudskom praksom Suda, članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 primjenjuje se ako su ispunjene tri pretpostavke, i to, kao prvo, da je jedna ugovorna strana potrošač koji djeluje u kontekstu za koji se može smatrati da je izvan njegove profesionalne djelatnosti, kao drugo, da je ugovor između takvog potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge doista sklopljen i, kao treće, da takav ugovor ulazi u jednu od kategorija iz stavka 1. točaka (a) do (c) navedenog članka 17. Te pretpostavke moraju se ispuniti kumulativno pa, ako jedna od tih triju pretpostavki nije ispunjena, nadležnost se ne može zasnovati prema pravilima o potrošačkim ugovorima (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 39. i navedena sudska praksa).

46 Kao što to proizlazi iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, prvo, drugo i treće pitanje koja su u ovom predmetu postavljena Sudu tiču se prve od tih triju pretpostavki, a to je da je jedna od ugovornih strana „potrošač".

47 U tom pogledu, valja podsjetiti na to da pojam „potrošač" u smislu članaka 17. i 18. Uredbe br. 1215/2012 treba usko tumačiti, uzimajući u obzir položaj te osobe u određenom ugovoru, u vezi s njegovom prirodom i svrhom, a ne subjektivan položaj te osobe, pri čemu se jedna te ista osoba može smatrati potrošačem u okviru određenih transakcija, a gospodarskim subjektom u okviru drugih (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 41. i navedena sudska praksa).

48 Sud je iz toga zaključio da samo ugovori koji su sklopljeni izvan svake profesionalne djelatnosti ili svrhe i neovisno o njoj, s jedinim ciljem zadovoljavanja privatnih potrošačkih potreba pojedinca, spadaju u poseban sustav predviđen navedenom uredbom u području zaštite potrošača kao navodno slabije stranke (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 42. i navedena sudska praksa).

49 Ta posebna zaštita nije opravdana u slučaju ugovora kojem je, pa bilo to i u budućnosti, cilj profesionalna djelatnost, s obzirom na to da određena djelatnost ne gubi svoju profesionalnu prirodu samo zato što je riječ o budućoj djelatnosti (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 43. i navedena sudska praksa).

50 Iz toga slijedi da se posebna pravila o nadležnosti iz članaka 17. do 19. Uredbe br. 1215/2012 načelno primjenjuju samo pod pretpostavkom da svrha ugovora koji su stranke sklopile nije profesionalna uporaba predmetne robe ili usluge (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 44. i navedena sudska praksa).

51 Kad je riječ o ugovorima poput CFD-a sklopljenih između fizičke osobe i financijskog društva, Sud je presudio da su takvi financijski instrumenti obuhvaćeni područjem primjene članaka 17. do 19. Uredbe br. 1215/2012 (presuda od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 49.).

52 Nadalje, valja podsjetiti na to da članak 17. stavak 1. te uredbe ne zahtijeva da potrošač djeluje na određeni način u okviru ugovora sklopljenog u svrhu koja je izvan njegove profesionalne djelatnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 58.).

53 Sud je iz toga zaključio da nisu relevantni, kao takvi, čimbenici poput vrijednosti transakcija izvršenih na temelju ugovora kao što su CFD-i, količine rizika od financijskih gubitaka povezanih s njihovim sklapanjem, eventualnih znanja ili stručnosti osobe u području financijskih instrumenata ili njezina aktivnog postupanja u okviru tih transakcija (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 59.).

54 Isto vrijedi za okolnost da je potrošač izvršio velik broj transakcija u relativno kratkom razdoblju ili da je u te transakcije uložio velike novčane iznose.

55 Kad je riječ o relevantnosti, u svrhu kvalifikacije osobe kao „potrošača" u smislu članka 17. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012, činjenice da je ta osoba „mali ulagatelj" u smislu članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39, valja podsjetiti na to da okolnost da je osoba kvalificirana kao „mali ulagatelj" u smislu potonje odredbe načelno ne utječe kao takva na njezinu kvalifikaciju kao „potrošača" u smislu prvospomenute odredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 3. listopada 2019., Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, t. 77.).

56 U tim okolnostima nije relevantno ni pitanje treba li pojam „mali ulagatelj" u smislu članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39 tumačiti s obzirom na iste kriterije poput onih koji su relevantni za tumačenje pojma „potrošač" iz članka 2. točke (b) Direktive 93/13.

57 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo, drugo i treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 17. stavak 1. Uredbe br. 1215/2012 treba tumačiti na način da se fizička osoba koja na temelju ugovora poput CFD-a sklopljenog s financijskim društvom izvršava financijske transakcije posredstvom tog društva mora smatrati „potrošačem" u smislu te odredbe ako sklapanje tog ugovora nije obuhvaćeno njezinom profesionalnom djelatnošću, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. U svrhu te kvalifikacije, s jedne strane, u načelu nisu kao takvi relevantni čimbenici poput činjenice da je navedena osoba izvršila velik broj transakcija u relativno kratkom razdoblju ili da je u te transakcije uložila velike iznose i, s druge strane, u načelu nije kao takva relevantna činjenica da je ta ista osoba „mali ulagatelj" u smislu članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive 2004/39.

Četvrto pitanje

58 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu br. 1215/2012 tumačiti na način da je, u svrhu utvrđivanja nadležnog suda, tužba zbog građanske odgovornosti za štetnu radnju koju je podnio potrošač protiv svojeg suugovaratelja obuhvaćena poglavljem II. odjeljkom 4. te uredbe.

59 Najprije valja podsjetiti na to da iz ustaljene sudske prakse proizlazi da – s obzirom na to da se Uredbom br. 1215/2012 ukida i zamjenjuje Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.), koja isto tako zamjenjuje Konvenciju od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.), kako je izmijenjena kasnijim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji – tumačenje Suda u vezi s odredbama potonjih pravnih instrumenata vrijedi i za odredbe Uredbe br. 1215/2012, kada se one mogu smatrati „istovjetnima" (presuda od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, t. 23.).

60 Dakle, valja istaknuti da se članak 15. Uredbe br. 44/2001, koji odgovara članku 17. Uredbe br. 1215/2012, primjenjuje samo u dijelu u kojem se predmetna tužba odnosi na ugovor između potrošača i prodavatelja roba ili pružatelja usluga. Naime, na temelju samog teksta kako uvodnog dijela stavka 1. članka 15. Uredbe br. 44/2001 tako i točke (c) istog stavka tog članka, on zahtijeva da potrošač sklopi „ugovor" s osobom koja se bavi trgovačkim ili profesionalnim djelatnostima. Ta je

tvrdnja osim toga potkrijepljena naslovom odjeljka 4. poglavlja II. te uredbe, u kojem se nalazi taj članak 15., a koji glasi „[n]adležnost nad potrošačkim ugovorima” (presuda od 14. svibnja 2009., Ilsinger, C-180/06, EU:C:2009:303, t. 52. i 53.).

61 Sud je osim toga, u okviru analize članka 13. prvog stavka Konvencije od 27. rujna 1968. o sudskoj nadležnosti i izvršenju odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji odgovara i članku 17. Uredbe br. 1215/2012, presudio da se ne može prihvatiti tumačenje te konvencije koje bi dovelo do toga da se na određene zahtjeve na temelju ugovora koji je sklopio potrošač primjenjuju pravila o nadležnosti iz članaka 13. do 15. navedene konvencije, dok bi se na druge tužbe koje su s tim ugovorom tako usko povezane da su od njega neodvojive primjenjivala različita pravila (presuda od 11. srpnja 2002., Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, t. 56.).

62 Naime, potreba da se u najvećoj mogućoj mjeri izbjegne da za isti ugovor bude nadležno više sudova tim je veća ako se radi o ugovoru između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga (vidjeti u tom smislu presudu od 11. srpnja 2002., Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, t. 57.).

63 Budući da se zbog postojanja više nadležnih sudova riskira dovođenje u nepovoljniji položaj stranke koja se smatra slabijom kao potrošač, u interesu je dobrog sudovanja da potonji može pred istim sudom iznijeti sve poteškoće koje mogu proizići iz ugovora na čije je sklapanje potrošač navodno bio nagovoren jer se prodavatelj robe ili pružatelj usluge koristio formulacijama kojima je mogao zavarati svojeg suugovaratelja (vidjeti u tom smislu presudu od 11. srpnja 2002., Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, t. 58.).

64 Iz toga proizlazi da, kako bi se na potrošačevu tužbu protiv prodavatelja robe ili pružatelja usluga primijenilo poglavlje II. odjeljak 4. Uredbe br. 1215/2012, bez obzira na poštovanje drugih pretpostavki predviđenih u članku 17. stavku 1. te uredbe, ugovor među tim dvjema strankama mora biti stvarno sklopljen i ta tužba mora biti neodvojivo povezana s tim ugovorom.

65 U predmetnom slučaju, kad je riječ, kao prvo, o odnosu između osobe AU i društva Reliantco Investments Limassol Sucursala Bucureşti, društva kćeri Reliantco Investmentsa, valja primijetiti da iz spisa kojim Sud raspolaže ne proizlazi da su te dvije stranke sklopile ugovor.

66 Posljedično, s obzirom na ono što je navedeno u točki 60. ove presude, kad je tužba podnesena u okolnostima u kojima navedene stranke nisu sklopile ugovor, na nju se ne primjenjuje poglavlje II. odjeljak 4. Uredbe br. 1215/2012.

67 Kad je riječ, na drugom mjestu, o primjenjivosti tog odjeljka na tužbu osobe AU u dijelu u kojem je podnesena protiv društva Reliantco Investments, s kojim je ta osoba sklopila ugovor, valja upozoriti na to da iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da se ta tužba osobito temelji na nacionalnim odredbama o zaštiti potrošača, odnosno o obvezi pružatelja usluga da obavijesti i savjetuje potrošače u pogledu pruženih usluga i rizika kojima su izloženi prije sklapanja ugovora.

68 Iz toga slijedi da se, ne dovodeći u pitanje provjere koje mora izvršiti sud koji je uputio zahtjev, navedenom tužbom nastoji utvrditi odgovornost prodavatelja robe ili pružatelja usluga za povredu predugovornih obveza u odnosu na potrošača suugovaratelja.

69 Valja smatrati da je takva tužba neodvojivo povezana s ugovorom koji su sklopili potrošač i prodavatelj robe ili pružatelj usluga, tako da se na nju primjenjuje poglavlje II. odjeljak 4. Uredbe br. 1215/2012.

70 Taj zaključak nije doveden u pitanjem činjenicom da je tužba koju je podnijela osoba AU usmjerena na utvrđivanje odgovornosti prodavatelja robe ili pružatelja usluga, među ostalim, za *culpa in contrahendo* iz članka 2. stavka 1. Uredbe br. 864/2007, koji se primjenjuje na izvanugovorne obveze.

71 Nasuprot tomu, valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 12. stavkom 1. Uredbe br. 864/2007, pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu zbog radnji koje su prethodile sklapanju ugovora, bez obzira na to je li ugovor stvarno sklopljen, jest pravo koje se primjenjuje na ugovor ili koje bi se primjenjivalo na njega da je sklopljen.

72 Tako zaključak iz točke 69. ove presude potvrđuje nužnu usklađenost između tumačenja Uredbe br. 1215/2012 i Uredbe br. 864/2007 (vidjeti u tom smislu presudu od 21. siječnja 2016., ERGO Insurance i Gjensidige Baltic, C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 43.), u mjeri u kojoj se kako zakon primjenjiv na izvanugovornu obvezu nastalu zbog radnji koje su prethodile sklapanju ugovora tako i sud nadležan za odlučivanje o tužbi koja se odnosi na takvu obvezu određuju vodeći računa o ugovoru koji se namjerava sklopiti.

73 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da Uredbu br. 1215/2012 treba tumačiti na način da se, u svrhu utvrđivanja nadležnog suda, na potrošačevu tužbu zbog građanske odgovornosti za štetnu radnju primjenjuje poglavlje II. odjeljak 4. te uredbe ako je ta tužba neodvojivo povezana s ugovorom koji je potrošač stvarno sklopio s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

Troškovi

74 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 17. stavak 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da se fizička osoba koja na temelju ugovora poput financijskog ugovora za razlike sklopljenog s financijskim društvom izvršava financijske transakcije posredstvom tog društva može smatrati „potrošačem" u smislu te odredbe ako sklapanje tog ugovora nije obuhvaćeno njezinom profesionalnom djelatnošću, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. U svrhu te kvalifikacije, s jedne strane, u načelu nisu kao takvi relevantni čimbenici poput činjenice da je navedena osoba izvršila velik broj transakcija u relativno kratkom razdoblju ili da je u te transakcije uložila velike iznose i, s druge strane, u načelu nije kao takva relevantna činjenica da je ta ista osoba „mali ulagatelj" u smislu članka 4. stavka 1. točke 12. Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2004/39/EZ od 21. travnja 2004. o tržištima financijskih instrumenata te o izmjeni direktiva Vijeća 85/611/EEZ i 93/6/EEZ i Direktive 2000/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 93/22/EEZ.**

2. **Uredbu br. 1215/2012 treba tumačiti na način da se, u svrhu utvrđivanja nadležnog suda, na potrošačevu tužbu zbog građanske odgovornosti za štetnu radnju primjenjuje poglavlje II. odjeljak 4. te uredbe ako je ta tužba neodvojivo povezana s ugovorom koji je potrošač stvarno sklopio s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, što je na nacionalnom sudu da provjeri.**

Potpisi